

Szeged első orvostanárai

Feichtinger Sándor esztergomi orvosbotanikus a múlt század nyolcvanas éveiben Szegednek szánta a nagy szorgalommal és szakértelemmel összetállózott növénygyűjteményét, mert szerinte ezt a várost már akkor megillette volna egy orvosdoktorokképző egyetemi tanintézet. A Linné szerint rendszerezett többezres préselt növénykollekció végül a Tisza-parti metropolisz múzeumába került, az orvosi fakultás azonban még jó ideig váratott magára. A derék esztergomi tudós atyafi egyetemalapító füstölgése idején (1885) az országnak két orvosi fakultása volt. A fővárosi, amely éppen akkor ünnepelhette volna a pesti partra történt áttelepítésének a centenáriumát; s a kolozsvári, mindössze tucat tanévet tudva maga mögött az egyetemi rang elnyerése óta. Ez utóbbi a kezdő universitási évek küszöbéről olyan tehetséges ifjú tudósgárdát lendített a honi medicina élvonalába, hogy a fővárosi katedrák betöltésénél a kolozsváriak (Högyes Endre, Fodor József, Bókay Árpád, Gener-sich Antal, Klug Nándor) könnyedén szakították át a pesti versenypályázók előtt a kinevezési célszalagot. Az egykori orvossebészi tanintézet a millennium körüli években kezdett méltó klinikai épületekbe öltözködni-költözködni, a befejezés azonban már belenyúlt a világháborúba, s az egyetem életébe belenyúlt a történelem. A trianoni döntés után az orvosi kar tanárai-tanársegédjei többségükben átkerültek Magyarországra, ekkor jelentkezett értük Szeged városa.

A délvidék szellemi csomópontja már (vagy még) 1907-ben benyújtotta igényét egy orvosi egyetemre, egyelőre eredménytelenül. A vesztes háború és a Tanácsköztársaság bukása után a kolozsvári tanszemélyzet nagy része a fővárosban katedra és oktatási kilátás nélkül szorongott, Szeged pedig az élők emlékezete óta egyetemi város akart lenni, így találkozott a szellem *piacán* a kereslet-kínálat, és a kompromisszumból új orvosi fakultás született.

Issekutz Béla professzor, az apa-fiú két zseniális Jancsó Miklósról írott szép könyvében meghatódottan emlékezik vissza arra a szeretetteljes fogadtatásra, amelyben a szegediek az új orvostanárokat részeltették. Az egyetem vezető egyénisége kétségtelenül Apáthy István volt, sajnálatosan rövid ideig. A nemzetközi tekintélyű neurohisztológus, Károlyi Mihály erdélyi kormánybiztosa, a megpróbáltatások után csak két évre bírta vállalni a szegedi egyetem és az *Acta Litterarum ac Scientiarum* megindítása körüli bábáskodást, 1922-ben már gyászkeretbe került a neve, szellemszemélyisége azonban mindvégig a legmagasabb mérce maradt. A belorvoslás tanára, id. Jancsó Miklós Purjesz Zsigmond szellemét hozta Szegedre. A maláriakutatásaival és a maláriaterjesztő szúnyogok biológiai tulajdonságainak a tanulmányozásával jeles nevet szerzett magának. Kolozsvárt 1909 körül a nagytehetségű dermatológus, Marschalkó Tamással közösen már foglalkoztak a szifilisz Salvarsan-gyógyításával, ekkor volt a Lechner-klinika, pontosabban Lukács Hugó orvos különosztójának lábadozó lakója a költő: Ady Endre. Megfejtethetlen talány, hogy nem titkolt betegségét miért nem próbálták az Ehrlich 606 készítménnyel a legnagyobb óvatosság mellett gyógyítani. Hiszen az Orvosi Hetilap hasábjain szép eredményekről számoltak be. Idős, szakállas Jancsó Szegeden főleg a paralízis maláriaterápiájával foglalkozott, intézetében kezdte az arzenobenzol készítmények sejtbeli útját-hatását követni-kimutatni fia, a Tisza-parti egyetem egyik eminens büszkesége. Purjesz Béla a belgyógyászati diagnosztika tanára lett, főleg a cukorbetegség volt az érdeklődési területe. A Jancsó-klinikán kezdte kutatni a tbc bakteriológiai problémáit, a köpetből a Koch-bacilus kitenyésztését Kováts Ferenc, az első szegedi tüdőgondozó megszervezője és a paprikahasítók betegségének a leírója-felfedezője. A világháború második évében két jeles kolozsvári orvostanár dőlt ki fiatalon. A sebész Makara Lajos, szegedi utóda a fővárosból jött golyva- és gyomorsebész Vidakovits Kamil lett, valamint a kiváló dermatológus Marschalkó Tamás tanársegédje, Berde Károly átjött Szegedre, de túl fiatal lévén, a tanszéket Budapestről Poór Ferenc kapta meg.

Poór jeles tankönyvíró, szifilidológus és dermatológiatörténész volt, intézete a katonakórház egyik barakképületében indult 60 pricc és 40 darab könyv összes felszereléssel, apja híres könyvtárát a klinikának ajándékozta, a korszerű épületet főleg ő hajtotta ki. A nőgyógyászat élére a kiváló rákszakértő, szűrőszervező operatőr Kubinyi Pál került, a gyermekgyógyászatra Hainiss Elemér, a természetre Ditrói Gábor.

Az elméleti intézetek közül a hajlott korú, de még mindig fiatalos szellemű Lőte József a kórtan tanára, 1927-ben adta át helyét a Rockefeller-ösztöndíjas útról hazatérő invenciózus kutató Jeney Endrének, aki a vészes vérszegénység májkezelésével megelőzte a szerencsésebb (Nobel-díjas) tengerentúli kortársait. Az egyetem első dékánja a kórboncnok Veszprémy Dezső, a fehérvérűség és a bevérzéses agyvelőgyulladás kórszövettanának és a gümöbacilus virulenciájának tekintélyes szakembere volt. A fiziológia tanára, Veress Elemér főleg az izom, az ideg és az érzékszervek élettanával foglalkozott, a sportorvosi vizsgálatok terén is úttörő munkásságot fejtett ki. Rigler Gusztáv közegészségtanász a kolera történetének a szakértője volt, Davida Leó a tájanatómiát tanította; az ideg- és elme klinikát egy ideig Nyirő Gyula professzor vezette, itt kezdte tanári pályafutását Miskolczi Dezső, Juhász Gyula kezelőorvosa, a szívzorítóan szomorú szegedi poéta patográfiájának mesteri szerzője. Végül, de nem utolsósorban Issekutz Béla, aki a kultuszminisztériumon keresztül hívta-csalta Szegedre Szent-Györgyi Albertet, a sejtlegzés kutatójának és az ascorbinsav (C-vitamin) izolálójának Nobel-díjas biokémikusát. Issekutz mutatta ki a pajzsmirígyhormonnak a központi idegrendszeren keresztül kifejtett anyagcsere-fokozó tulajdonságát, és az inzulin közvetlen hatását a májra. Ő egyengette ifj. Jancsó útját, szervezőképessége döntően befolyásolta a magyar gyógyszeripar fejlődését.

A fenti összefoglaló-féle nem mentegetőzik a teljességre törekvés hiányáért. Megelégszik a szerény ízelítő látszatával, mert egy részletesebb munka alapos kutatásokat végző orvostörténész feladata.

SZÁLLÁSI ÁRPÁD

